

Utfordringer i overgangen mellom samtaler og avhør med mistenkte i politioppdrag

En empirisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2021

Kand.nr : 206

Antall ord: 6588

Innholdsfortegnelse

1.0. Innledning	2
1.1. Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	2
1.2. Avgrensning	2
1.3. Begrepsavklaringer	3
1.3.1. Mistenkt og siktet.....	3
1.3.2. Avhør	4
2.0. Empirisk metode	4
2.1. Metodisk tilnærming	4
2.2. Fremgangsmåten	5
2.3. Forforståelse.....	6
2.4. Reliabilitet, validitet og feilkilder	7
3.0. Historie og bakgrunn for mistenktes rettigheter	8
4.0. Når går en samtale over til et avhør?	9
5.0. Analyse og drøfting	10
5.1. Opplæring, teori og praksis	11
5.2. Lovverk og menneskerettigheter.....	12
5.3. Informasjonsbehov og informasjonsflyt	14
5.4. Akutte oppdrag og mistenktes sinnstilstand.....	16
6.0. Hva skjer dersom det blir gjort feil?	18
7.0. Oppsummering og avslutning	19
8.0. Litteraturliste	21
8.1. Selvvalgt pensum	22
9.0. Vedlegg	24
9.1. Vedlegg 1 - Godkjenning fra NSD	24
9.2. Vedlegg 2 - Informasjonsskjema	28
9.3. Vedlegg 3 - Intervjugal	32

1.0. Innledning

1.1. Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Når en ser for seg et politiavhør tenker en kanskje at det foregår inne på politistasjonen, i et egnet rom med lyd- og bildeopptak. Den avhørte blir innkalt til stasjonen. Her blir vedkommende hentet av en etterforsker, har en uformell samtale om vær og vind imens de går til avhørsrommet. Så starter avhøret. Regler og retningslinjer legger føringer på hvilken informasjon som skal gjøres kjent før avhøret starter og generelt hvordan avhøret skal gjennomføres. Disse er relativt enkle å forholde seg til når omstendighetene er tilrettelagt for planlegging og gjennomføring.

Mange avhør foregår slik. Men politiet tar også mange avhør på stedet i politioppdrag. Hvordan er det å gå fra en samtale til et avhør når en ikke befinner seg innenfor politistasjonens trygge rammer?

I praksisåret mitt hospiterte jeg på etterforskningsavdelingen ved en større politistasjon. Her fikk jeg kjenne på hvor naturlig overgangen fra den uformelle samtalen til avhørssituasjonen var. Jeg fikk også være med på mange politioppdrag ved ordensavdelingen, og jeg tok flere avhør på stedet. Her falt ikke overgangen fra samtale til avhør like naturlig. Jeg synes det var utfordrende å vite når samtalen skulle gå over til et avhør, og på bakgrunn av respekt for mistenkte og siktedes rettigheter og lovverket for øvrig, var jeg redd for å trække feil. Hvert oppdrag er forskjellig, samtidig gjelder de samme reglene og retningslinjene for avhør. Jeg ønsket derfor å undersøke denne overgangen nærmere. Problemstillingen min ble derfor følgende:

«Hvilke utfordringer oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte personer i politioppdrag?»

1.2. Avgrensning

På grunn av oppgavens omfang var jeg nødt til å gjøre noen avgrensninger. For det første fokuserer jeg på overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte og siktede personer. Det er disse som har flest rettigheter i straffeprosessen, og de må tåle større inngrep fra myndigheter enn vitner og fornærmede.

For det andre har jeg valgt å avgrense oppgaven til samtaler og avhør som skjer ute på stedet i operativ tjeneste. I slike situasjoner er det flere gråsoner for når et avhør skal starte og når rettigheter gjøres kjent. Jeg kommer derfor ikke til å undersøke overgangen mellom samtale og avhør som finner sted på politistasjonen. Jeg legger også til grunn at det er tydelig for den mistenkte og siktede at tjenestepersonene som tar avhøret opptrer som politi, for eksempel ved at de bærer politiets uniform og har legitimert seg som politi.

Til slutt vil jeg ikke fokusere på hvordan plikter og rettigheter gjøres kjent, eller for øvrig hvordan avhøret gjennomføres. Jeg ønsker å kartlegge når en samtale går over til et avhør og hvilke utfordringer som oppstår i slike situasjoner.

1.3. Begrepsavklaringer

Det er noen ord og begreper som det er viktig å forstå i forbindelse med oppgaven min. Her er en kort forklaring av de viktigste.

1.3.1. Mistenkt og siktet

Ifølge Steinar Fredriksen (2018) er det ingen regler i loven som definerer når en person er å anse som mistenkt i en straffesak. Likevel er det en enighet om at en person får status som mistenkt når etterforskningen, eller deler av den, retter seg mot en aktuell gjerningsperson (s. 55).

Regelen for når en person får status som siktet finner man i straffeprosessloven (straffeprosessloven, 1981, § 82). Fredriksen (2018) oppsummerer at man kan bli siktet på tre måter; man blir erklært som siktet av påtalemyndigheten, når retten innleder forfølgning mot ham, eller ved at påtalemyndigheten beslutter at et tvangsmiddel skal brukes mot ham. (s. 56-57).

Når en person blir mistenkt eller siktet i en straffesak utløses noen rettigheter for denne personen for å ivareta rettssikkerhet. Rettighetene for mistenkte og siktede er tilnærmet like i forbindelse med politiavhør på tidlige stadier i etterforskningen, som denne oppgaven tar for seg (Keiserud mfl., avsnitt 12). Det vil derfor for enkelhetens skyld bare bli brukt begrepet mistenkt i denne oppgaven.

1.3.2. Avhør

Et politiavhør er i en retts sak å regne som et bevis fordi det er informasjon som kan kaste lys over sakens bevisstemaer, pålitelighet av informasjon eller informasjonskildens troverdighet (Kjelby, 2015, s. 80). Et avhør skiller seg fra en samtale, først og fremst ved at det i avhør ikke foregår gjensidig utveksling av informasjon. Tvert imot er formålet med avhøret å samle inn så mye pålitelig og relevant informasjon som mulig for å belyse en straffesak.

Informasjonsstrømmen går fra den som blir avhørt til den som leder avhøret (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 192). Hvordan et avhør skal gjennomføres er regulert i straffeprosessloven, påtaleinstruksen og rundskriv og retningslinjer fra Riksadvokaten. Grunnen til at avhør er såpass strengt regulert er fordi det historisk sett har blitt avsagt flere uriktige domfellelser som kan spores direkte tilbake til politiets avhør. Dette viser en studie fra England og Wales, som har vært sentrale i utviklingen av politiets avhørsmetoder på 80- og 90-tallet. På grunn av denne utviklingen gikk vi fra erfaringsbasert, manipulative avhørsteknikker hvor tilståelser var målet, til forskningsbaserte metoder for å samle mest mulig pålitelig informasjon (Rachlew & Fahsing, 2015, s. 230).

2.0. Empirisk metode

2.1. Metodisk tilnærming

I dette kapitlet redegjøres det for metoden som er brukt for å løse denne oppgaven. Med metode menes fremgangsmåtene som blir brukt for å gjennomføre vitenskapelige studier (Grønmo, 2016, s. 43). Det har vært utfordrende å finne litteratur om det spesifikke temaet jeg ønsker å undersøke. Det finnes mye litteratur som gir retningslinjer for hvordan avhør skal gjennomføres og hvilke lover og regler som gjelder, men lite som tar for seg overgangen mellom samtaler og avhør i praksis, spesielt utenfor faste rammer som en normalt vil få ved gjennomføring av avhør etter avtale på politistasjonen. Derfor valgte jeg å skrive en empirisk oppgave.

Empiri er informasjon som sier noe om faktiske forhold, og er basert på erfaring. Ifølge Grønmo (2016) er det to måter å innhente empirisk data; kvalitativ og kvantitativ metode (s. 47). Dalland (2017) forklarer at de kvalitative metodene sikter på å fange opp informasjon i form av meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste, og informasjonsinnsamling kan

skje ved for eksempel intervju eller observasjon. Kvantitative metoder vil på den andre siden gi data i form av målbare enheter. Slik informasjon kan samles inn ved for eksempel spørreskjema (s. 52).

Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ metode i form av intervjuer. Jeg ønsker å undersøke hvilke utfordringer som oppstår i overgangen mellom samtale og avhør i operative oppdrag, og hvorfor de oppstår. Dette er som nevnt lite beskrevet i faglitteratur og annen tilgjengelig informasjon. Jeg mener derfor at et intervju vil gi meg best innsikt og utgangspunkt for å svare på problemstillingen min.

Hovedproblemet med kvalitativ metode er at en sjeldent har mulighet til å intervju så mange at det gir allmenngyldige funn (Nyeng, 2012, s. 75). Dette gjelder også min undersøkelse. På grunn av oppgavens størrelse begrenset jeg meg til et fåtall informanter ansatt ved én politistasjon, og funnene mine kan dermed ikke generaliseres til alle operative polititjenestepersoner. Min oppgave blir derfor en utforskende forundersøkelse av fenomenet, som kan gi innsyn til eventuell videre forskning (Nyeng, 2012, s. 75).

2.2. Fremgangsmåten

Det var nødvendig å samle inn personopplysninger for å gjennomføre intervjuene jeg hadde planlagt, og derfor ble prosjektet meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Godkjenning fra NSD ble gitt den 26. januar 2021. Se vedlegg 1.

I min oppgave var det avgjørende at informantene har erfaring fra operativt politiarbeid, slik at de kunne gi meg informasjon som kunne belyse problemstillingen min. Jeg foretok derfor et strategisk utvalg ved selektering av informanter (Dalland, 2017, s. 56), og inviterte fire polititjenestepersoner som jeg ble kjent med i praksisåret til intervju. Jeg visste på forhånd at alle har flere års erfaring fra operativt politiarbeid, og dermed har vært i situasjonen jeg undersøker flere ganger.

Før jeg tok kontakt med informantene formulerte jeg et informasjonsskriv basert på en mal fra NSD. I dette skrevet ble det forklart hva oppgaven gikk ut på og hva deltakelse i intervju ville innebære. Dette informasjonsskrivet ble sendt til informantene på epost i forkant av intervjuene, se vedlegg 2.

Videre ble det utformet en intervjuguide. Jeg ønsket å gjennomføre intervjuene som ustrukturerte intervjuer. Denne metoden ga meg fleksibilitet, hvor jeg kunne stille åpne spørsmål, hadde mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål underveis, og kunne endre rekkefølgen på spørsmål og temaer (Dalland, 2017, s. 225). På denne måten hadde informantene mulighet til å dele erfaringer og belyse utfordringer som jeg ikke var klar over under forberedelsene til intervjuene. Intervjuguiden ble sendt til informantene i forkant av intervjuet, og ligger som vedlegg 3.

På grunn av covid-19 pandemien på tidspunktet denne oppgaven ble skrevet, ble alle intervjuene gjennomført via Zoom, en digital løsning hvor vi kunne se og snakke med hverandre over internett. Intervjuene ble tatt opp på lyd og senere transkribert. For enkelhetens skyld ble informantenes samtykke til deltagelse i intervjuet gitt muntlig slik at det kom med på lydopptaket. Intervjuene varte mellom 40-60 minutter. For å ivareta personvern er alle intervjuene anonymisert, og informantene blir i denne oppgaven omtalt som informant 1, informant 2, informant 3 og informant 4.

2.3. Forforståelse

Når en skal skrive en empirisk oppgave er det ifølge Dalland (2017) et viktig skritt å klargjøre forskerens forforståelse. Vi har alltid en mening om et fenomen før det undersøkes (s. 58). Med forforståelse menes den oppfatningen du har med deg til den informasjonen du skal tolke (Olsvik, 2013, s. 111). Forforståelsen kan påvirke hvordan forskeren tolker datamaterialet, og det er derfor viktig å være bevisst sin egen forforståelse før en starter på prosjektet.

Min forforståelse er basert på opplevelser fra praksisåret. Jeg opplevde at kommunikasjon med de forskjellige partene man møtte i oppdrag kunne være utfordrende, spesielt med tanke på avhør og min plikt til å gjøre de forskjellige kjent med deres rettigheter. Siden forforståelsen min er basert på egne erfaringer kunne denne legge sterke føringer på min gjennomførelse av oppgaven. Ved å være bevisst min egen forforståelse, og klargjøre hvilke ting jeg synes er utfordrende i situasjonen jeg utforsker, kan jeg forsøke å ikke lete etter informasjon som støtter min oppfatning, men heller lete etter ny informasjon og informasjon som kan avkrefte den (Dalland, 2017, s. 58).

Forforståelsen min kunne påvirke forberedelsen til intervjuene, da spesielt hvordan jeg satte opp intervjuguiden. For å motvirke dette formulerte jeg åpne spørsmål og temaer, slik at disse

ikke ville legge føringer på informantenes svar. Forforståelsen min kunne også påvirke intervjuene ved at jeg for eksempel bevisst eller ubevisst vektla spørsmål og svar som jeg er enig i. Jeg forsøkte å hele tiden være bevisst mine egne tanker og følelser, og forsøkte å være så åpen og nysgjerrig jeg kunne.

2.4. Reliabilitet, validitet og feilkilder

Reliabilitet, eller pålitelighet, er et viktig kriterium for kvalitet i forskningsprosjektet og handler om hvorvidt arbeidet er til å stole på (Dalland, 2017, s. 55). Fremgangsmåter, funn og tolkning skal beskrives så nøye at en annen person skal kunne gjøre samme undersøkelser, og komme frem til samme resultat. Da kan man si at arbeidet har høy reliabilitet (Thurén, 2009, s. 32). For å sikre pålitelighet har jeg beskrevet hvordan jeg har gått frem for å løse denne oppgaven, og lagt ved intervjuguide jeg har tatt utgangspunkt i under intervjuene.

Validitet betyr gyldighet, og går ut på at informasjonen som samles inn og presenteres er relevant for prosjektet (Thurén, 2009, s. 32). I denne oppgaven har jeg samlet inn informasjon gjennom intervju av personer som har førstehåndserfaring med overgangen mellom samtaler og avhør, og koblet dette til eksisterende teori.

Likevel kan det finnes noen feilkilder i denne studien. Siden dette er første gang jeg skriver en empirisk oppgave kan det være krevende å formulere relevante og dekkende spørsmål til intervjuguiden. Dette kan ha påvirket validiteten og dermed være en mulig feilkilde. Videre kan antall informanter knyttes til feilkilder. Jeg intervjuet kun fire informanter, alle ansatt ved samme politistasjon. Informasjonen jeg samlet inn baseres på deres meninger og erfaringer fra politiarbeid i en relativt stor by. Hadde jeg intervjuet flere informanter fra forskjellige stasjoner og distrikt kunne problemstillingen blitt belyst fra andre vinkler. Det kan heller ikke utelukkes at det finnes feilkilder fra selve kommunikasjonen under intervjuene. Spørsmål kan ha blitt oppfattet feil av informantene, jeg kan ha misforstått svarene jeg fikk eller det kan ha oppstått feil under transkriberingen (Dalland, 2017, s. 60).

3.0. Historie og bakgrunn for mistenktes rettigheter

For å sette denne oppgaven i perspektiv er det hensiktsmessig å se kort på historie i forhold til mistenktes rettigheter i norsk strafferett. Ifølge legalitetsprinsippet skal alle inngrep myndighetene, herunder politiet, gjøre mot enkeltpersoner hjemles i lov. Legalitetsprinsippet er i Norge hjemlet i Grunnloven (Grunnloven, 1814, § 113). På grunn av dette har mistenkte personer en rekke rettigheter som skal verne om deres rettssikkerhet og menneskerettigheter.

Mistenktes rettigheter står i dag sterkt. Slik har det ikke alltid vært. Før det i 1887 kom ny straffeprosesslov måtte den tiltalte selv bevise sin uskyld. Før Grunnloven i 1814 vernet om grunnleggende menneskerettigheter kunne det brukes tvang og torturmetoder for å få frem sannheten i straffesaker (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 69). Etter andre verdenskrig, hvor det ble begått massive overgrep mot flere grupper av sivilbefolkningen, var det et verdensomspennende ønske om å komme frem til grunnleggende rettigheter for å unngå at historien gjentok seg. Europarådet vedtok i 1950 Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (EMK), som trådte i kraft i Norge i 1953. I 1999 trådte Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) i kraft i Norge som slo fast at EMK og andre menneskerettskonvensjoner skulle gjelde som norsk lov. Slik inkorporasjon var et tiltak for å sikre og respektere menneskerettighetene (Fredriksen, 2018, s. 36).

Fredriksen (2018) påpeker at gjennomføringer av straffesaker er et område hvor staten går lengst i bruk av inngripende tiltak mot individene, og derfor har menneskerettigheter en stor betydning i straffeprosessens område (s. 31). En sentral bestemmelse i denne forbindelse er EMK artikkel 6, retten til rettferdig rettergang. Denne bestemmelsen skal sikre ulike rettssikkerhetsgarantier. Implisitt stadfester den også mistenktes rett til ikke å måtte bidra til egen domfellelse og rett til å forholde seg taus (Jahre, 2016, s. 134). Disse to rettighetene kalles ofte «vern mot selvinkriminering», og blir, i tillegg til EMK, sikret i både Grunnloven (Grunnloven, 1814, § 96) og straffeprosessloven (straffeprosessloven, 1981, §§ 90, 123 og 232). Disse rettighetene skal gjøres kjent før det foretas avhør av mistenkte.

4.0. Når går en samtale over til et avhør?

Innledningsvis ble det skissert hvordan mange avhør foregår inne på en politistasjon, eller andre egnede lokaler, og hvordan overgangen fra den uformelle samtalen til det formelle avhøret faller naturlig. I denne oppgaven tar jeg for meg denne overgangen i en annen kontekst.

I 2016 til 2018 ble prosjekt Politiarbeid på stedet, PPS, innført i politietaten, hvor hensikten var å effektivisere arbeidsprosesser, ha en god informasjonsflyt mellom patruljer og operasjonssentraler, samt å gi best mulig publikumsopplevelse (Skjæret & Heivoll, 2017, s. 4). Dette prosjektet gikk ut på å lære opp polititjenestepersoner som jobber operativt til å gjøre enkelte etterforskingsskritt for å sikre viktige spor og informasjon raskt og effektivt før det går tapt eller blir påvirket. En av arbeidsoppgavene som ble innført på bakgrunn av dette prosjektet var avhør på stedet. De samme reglene i straffeprosessloven og påtaleinstruksen gjelder, men dokumentasjonen er litt annerledes. Disse dokumentasjonsmetodene blir ikke drøftet i denne oppgaven.

Avhør er et etterforskingsskritt i etterforskningsfasen i en straffesak. I den forbindelse er det viktig for politipatruljen å være bevisst på om oppdraget løses som et ordensoppdrag med bruk av hjemler i politiloven, eller om det gjelder en straffesak hvor hjemler i straffeprosessloven er gjeldende (Fredriksen og Spurkland, 2014, s. 27). Dette kalles ordenssporet og straffesporet. Mange oppdrag løses med inngrep både fra politiloven og fra straffeprosessloven. Siden politiet har en etterforskningsplikt i saker hvor det er rimelig grunn til å tro at det foreligger et straffbart forhold som forfølges av det offentlige (straffeprosessloven, 1981, § 224), og etter innføringen av PPS, kan etterforskningen starte allerede når patruljen ankommer oppdraget.

For å lettere forklare forskjellen på ordenssporet og straffesporet kan vi se på et eksempel. En slåsskamp er et typisk ordensproblem. Politiets første ordensoppgave er å stanse slagsmålet for å beskytte personer, opprettholde ro og orden og stanse straffbare forhold (politiloven, 1995, § 2). Personene som slåss kan eksempelvis bortvises fra stedet eller innbringes til arrest (politiloven, 1995, §§ 7, 8) som tiltak for å løse oppdraget. Avhengig av skader på de involverte kan dette også være et straffbart forhold, eksempelvis kroppskrenkelse eller kroppsskade (straffeloven, 2005, §§ 271, 273). Dette er lovbrudd som forfølges av det offentlige, og utløser politiets etterforskningsplikt (straffeprosessloven, 1981, § 224). Når

patruljen har stanset slåsskampen og fått kontroll på partene, kan de gå over i straffesporet og starte med politiarbeid på stedet, for eksempel å ta avhør for å få informasjon som kan belyse straffeskyld, ta bilder av skader og eventuelt innhente overvåkningsvideo eller bilder som kan brukes som bevis i en straffesak med hjemmel i straffeprosessloven (straffeprosessloven, 1981, §§ 203, 230). Før politiet starter å jobbe med etterforskning i straffesporet er det naturlig å snakke med de involverte partene, men betegnes dette som et avhør?

Høyesterett har ved flere anledninger tatt stilling til om samtaler betegnes som avhør i konkrete situasjoner. I Rt. 2003 s. 549 ble en siktet person under ransakingen av hans bolig stilt flere spørsmål, flere ganger bedt om å forklare hvor han kom fra og hvor han hadde vært og beskyldt for å lyve. Dette før han ble gjort kjent med sine rettigheter. Høyesterett kom i dommens avsnitt 16 frem til at spørsmålenes karakter og konfrontasjon tilsier at dette åpenbart var et avhør. I Rt. 2003 s. 1814 gjaldt saken promillekjøring, hvor to politibetjenter ble oppmerksomme på en bil som sto i veien med kjørellys på. Føreren fremsto beruset og svarte på spørsmål fra politibetjentene at han skulle demonstrere stereoanlegget for passasjerene og derfor hadde kjørt bilen omtrent 100 meter. Politibetjentene stilte flere spørsmål om alkoholinntak og kjøreturen uten å gjøre vedkommende kjent med sine rettigheter. I dommens avsnitt 12 og 13 påpeker Høyesterett at de første spørsmålene om kjøreturen og alkoholinntak måtte ses på som en innledende fase med formål å avklare om det er grunnlag for etterforskning av et mulig straffbart forhold. Når disse spørsmålene ble svart bekræftende av mistenkte glir derimot samtalen over i et avhør og mistenkte bør gjøres kjent med sine rettigheter.

5.0. Analyse og drøfting

For å belyse problemstillingen min, «hvilke utfordringer oppstår under overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte personer i oppdrag», vil jeg presentere sentrale temaer som kom fram under intervjuene. Funnene fra intervjuene blir analysert, drøftet, og sett i lys av eksisterende teori.

5.1. Opplæring, teori og praksis

Et naturlig sted å starte denne oppgaven var ved informantenes kunnskap om samtaler og avhør. Ifølge informantene kom kunnskap om avhør hovedsakelig fra undervisning på Politihøgskolen. De var generelt godt fornøyde med opplæringen de fikk, og flere nevnte at det ble lagt mye vekt på mistenktes rettigheter og viktigheten av disse. De følte at de fikk en grei basis fra skoleundervisningen som gjorde dem rustet til praksisåret. Der bygget de videre på kunnskapen de fikk i undervisningen, og fikk prøve og feile med støtte av en praksisveileder. I dag opplever informantene å ha god nok kunnskap slik at de evner å gjøre jobben sin i operativ tjeneste, og behersker overgang mellom samtale og avhør på stedet av mistenkte personer.

Under intervjuene fortalte informantene at de derimot ikke fikk undervisning om overgangen mellom samtale og avhør, eller når et avhør skal starte når en er ute i oppdrag. Informant 1 husket tilbake til undervisning og øvelser, og sa:

«Det som det kanskje ikke var så stort fokus på er det med når er det en samtale, og når går det over til et formelt avhør. Det skillet der har det kanskje vært litt mangelfull opplæring om. (...) Jeg husker når vi sto i første klasse på Politihøgskolen i en øvingsleilighet, man turte nesten ikke snakke med folk uten at de hadde fått noen rettigheter først.»

Det er ingenting i veien for å ha en samtale for å få oversikt over hva som har skjedd og hvem som er involvert når man kommer til et oppdrag (Skjæret, 2016, s.3). Med tanke på at utdanningen legger stor vekt på mistenktes rettigheter er det naturlig å være redd for å gjøre feil i overgangen mellom samtaler og avhør. Det er politiets plikt å informere om disse rettighetene slik at de blir ivaretatt. Burde utdanningen ta for seg overgangen mellom samtaler og avhør?

Samtidig som informantene rapporterte om lite til ingen undervisning om overgangen mellom samtaler og avhør, så påpekte noen at akkurat dette med overgangen måtte nesten prøves ut og kjennes på selv. Når en skal ta avhør varierer i forhold til situasjon og alvorlighetsgrad, og derfor er det vanskelig å gi et endelig svar på når avhør skal tas, annet enn når omstendigheter ikke er til hinder for det (Skjæret, 2016, s. 3). Det er kanskje nettopp derfor dette blir tillagt lite vekt i undervisningen; for å ikke legge for mye føringer for studenter og nyutdannede,

men gi dem en mulighet til å kjenne på situasjonen og vurdere selv. Informantene ga uttrykk for at de ble tryggere på overgangen etter hvert som de fikk erfaring med det.

Videre ble informantene spurt om de opplever at teorien de har lært samsvarer med hvordan samtaler og avhør fungerer i praksis. Informant 4 problematiserte forholdet mellom teori og praksis og hvordan den ble lært:

«Jeg føler at fra teori til praksis kan man tenke at man er mye mer låst enn det man egentlig er. At man ikke har et fritt spillerom til å tenke selv, det er mer oppsatt hva som skal være i kontaktetableringen, og hvordan man skal gå over i avhør i praksis. Den teorien er lagt opp kanskje litt i monolog. (...) Og på skolen lærer man det statisk, eller som et oppsatt skjema. Men i virkeligheten så er det fryktelig mye mer dynamisk.»

Ikke alle informantene delte denne meningen. Noen synes at forholdet mellom teori og praksis fungerer helt fint, andre sa at overgangen er litt mer glidende i praksis enn hvordan de forstår teorien. Alle informantene har erfaring fra etterforskningsavdeling, og de var enige i at teorien virker mer tilpasset et avhør på politistasjonen enn et avhør tatt på stedet i oppdrag.

5.2. Lovverk og menneskerettigheter

Siden legalitetsprinsippet slår fast at alle inngrep mot enkeltindivider skal hjemles i lov, herunder avhør, er dette en vesentlig faktor å ta hensyn til ved overgangen mellom samtaler og avhør. Avhør blir strengt regulert i straffeprosessloven, påtaleinstruksen og retningslinjer fra Riksadvokaten. Utgjør dette lovverket en utfordring ved overgangen mellom samtaler og avhør i oppdrag?

Den største utfordringen med lovverket er at det kan virke som det er mer tilpasset et planlagt avhør på politistasjonen, hvor forholdene for avhør er tilrettelagt. Dette var flere informanter enige om. Overgangen fra en god samtale til et formelt avhør kan utgjøre et hinder i informasjonsflyten. Informant 2 sa:

«Tidligere var det en samtale, nå er det avhør, det blir tatt opp på lyd og det er veldig omstendelig. En kommer ut av den gode flyten.»

Informant 3 fortalte:

«Er du ute på et sted og trenger kanskje en kjapp forklaring av et eller annet, eller han er veldig oppfaren og vil fortelle mye, da vil du ikke sitte i fem minutter og forklare rettigheter.»

Analyse av informasjon som fremkom i intervjuene viser at det samme gjelder med lovverket som ved utdanning og opplæring; nøkkelordet er erfaring. Informantene mente at med erfaring blir en tryggere på hvordan en skal bruke lovverket og hvordan forklare det på en måte som ikke hindrer informasjonsflyten, selv om lovverket kan fremstå veldig formelt. Med erfaring fikk også informantene kunnskap om hvilke rettigheter som var nødvendige å gjøre kjent i forkant av avhøret og hvilke som var unødvendige på dette stadiet. Dette gjorde at de ble tryggere i avhørssituasjonen og dermed mestret overgangen mellom samtaler og avhør bedre.

Bjerknes og Fahsing (2018) påpeker at «når politiets informasjonsinnhenting blir målrettet mot enkeltindividet, utløser dette en forpliktelse om å ivareta grunnleggende menneskerettigheter», herunder EMK artikkel 6 om retten til rettferdig rettergang (s. 316). For at en mistenkt person skal kunne benytte seg av rettighetene sine er det nødvendig at vedkommende vet hvilke rettigheter som gjelder. Fordi det er politiet som foretar avhør, så er de pliktig til å informere om disse rettighetene før avhøret starter. Informantene ble spurt om hvordan de forholdt seg til menneskerettigheter under samtaler og avhør med mistenkte, og alle var enige om at de stort sett ikke tenkte på dette i det daglige. Informant 1 sa at det var mer fokus på å opptre godt etisk overfor personen og behandle alle likt og med respekt. Informant 3 var enig og sa:

«Jeg føler at norsk lovgivning er ganske godt innafor menneskerettigheter i utgangspunktet, så når vi er i samtaler så skal det på en måte ... der vi legger oss i et avhør med kreativ-modell og slikt, så er vi ganske langt borte fra lovbrudd på menneskerettighetene. En må bryte norsk lov for å bryte de menneskerettighetene.»

Selv om de ikke aktivt forholdt seg til menneskerettigheter generelt i det daglige arbeidet, var det en rettighet informantene er oppmerksomme på; vern mot selvinkriminering, nærmere bestemt mistenktes rett til taushet. Informantene var enige om at det er viktig å opplyse en mistenkt om dette tidlig i oppdrag, uavhengig av om de er i en avhørssituasjon. Men det er ikke alltid lett å vite om en står overfor en person som er mistenkt i saken. Situasjonen kan

være uoversiktlig, og med tanke på mistenktes sterke rettigheter er det vanskelig å vite hvor mye informasjon en kan hente inn før rettigheter gjøres kjent. Informant 3 sa:

«Det handler om at den tjenestepersonen på sitt ståsted må forstå handlingen likt som alle andre, eller få det inntrykket. Det kan kreve flere spørsmål fra en person enn en annen, det handler om hvilken situasjonsvurdering en går inn med.»

Det er ingenting i veien for at politiet har samtale med en mistenkt uten å gjøre han kjent med rettighetene sine først, men det kan være vanskelig å si når samtalen går over til et avhør. Det vesentlige er, ifølge Ørnulf Øyen (2010), samtalens karakter og innhold, og et utgangspunkt er om politiet stiller spørsmål som «direkte innbyr til selvinkriminerende svar» (s. 196). Riksadvokaten (2016) påpeker at en slik samtale aldri skal gå over til et avhør uten at rettigheter er gjort kjent (s. 2). Informantene var enige om at det var viktig å være bevisst på hvilke spørsmål en stiller og hvorfor. Informant 4 sa:

«Du må være bevisst på om du bevisst spør for å avsløre han eller ta han på noe, eller fordi det er såpass uavklart at du faktisk trenger å vite.»

Forskjellen på samtale og avhør kan også knyttes til polititjenestepersonenes bevissthet om hvilket spor de jobber i; ordenssporet eller straffesporet. Reglene i straffeprosessloven utløses ikke før myndighetsorgan, herunder politiet, utfører arbeid med straffesaker (Fredriksen, 2018, s. 20).

5.3. Informasjonsbehov og informasjonsflyt

En faktor som de fleste informantene påpekte var utfordrende i forhold til samtaler og avhør er oppdrag hvor de får lite informasjon i forkant. Patruljene får informasjon fra operasjonssentralen idet de blir sendt til oppdraget. Hvor mye informasjon de får varierer etter hvor mye operasjonssentralen klarer å hente fra melder som ringer inn. Informant 1 forklarte:

«Hvis du vet litt hva som har skjedd på forhånd, så vet du også hvem som er mistenkt på stedet. (...) Så har du det litt i bakhodet at han har sine rettigheter. Mens hvis du kommer til et sted og har veldig lite informasjon og må nøste mye før du i det hele tatt får klarlagt roller til de involverte så synes iallfall jeg at det er litt mer vanskelig, akkurat den biten.»

I slike situasjoner er politiet nødt til å snakke med de involverte for å få oversikt. Man må hele tiden være bevisst på at personen en snakker med kanskje har rettigheter som må ivaretas, men samtidig har man som politi et informasjonsbehov. Riksadvokaten (2016) påpeker i rundskriv at samtaler er helt greit, så lenge «formålet ikke er å skaffe opplysninger for avgjørelsen av skyld- og straffespørsmålet» (s. 1).

I akutte oppdrag med mye stress sa noen av informantene at det kunne være vanskelig å forholde seg til de involvertes rettigheter på grunn av deres eget informasjonsbehov. En informant forklarte at i stressende situasjoner kan det fort skje at en spør flere spørsmål for å få enda bedre oversikt, i stedet for å prioritere mistenktes rettigheter. De kunne også føle på press fra innsatsleder, operasjonssentralen eller kollegaer for å få informasjon. Selv om dette kan føles vanskelig for polititjenestepersonene som står i denne akutte situasjonen, og selv om en selvfølgelig skal respektere en mistenktes rettigheter, så skal ikke et avhør tas før patruljen har kontroll og oversikt. Når tid og omstendigheter ikke lenger er til hinder, og situasjonen tillater et avhør, er opp til patruljen å vurdere (Skjæret, 2016, s. 3).

Informant 3 påpekte en utfordring i forbindelse med dette; noen ganger hindrer omstendighetene muligheten for å ta avhør av mistenkte på stedet, samtidig er det viktig at vedkommende blir informert om rettighetene sine slik at de ivaretas, og politiet får informasjon de trenger for å løse oppdraget. Det kan være utfordrende dersom rettighetene blir presentert fortløpende i en samtale. Han utdypet:

«Da har du gitt rettighetene, men det er ikke sikkert at den personen har forstått at det kan skrives i en rapport og på en måte være gyldig forklaring.»

En annen situasjon som påvirker informasjonsflyten og gjør overgangen mellom samtale og avhør utfordrende er hvordan mistenkte opplever å få status som mistenkt. Informantene utdypet at for politiet betyr ikke statusen så mye, det som er viktig er rettighetene vedkommende får. For vedkommende kan det være overveldende å bli mistenkt i en sak, og det kan utløse følelser som redsel eller sinne som utfordrer informasjonsflyten.

Ved å ta avhør på stedet er det mange faktorer som kan påvirke situasjonen, eksempelvis følelser, vær og vind eller liten grad av tillit og samarbeidsvilje. Informantene var alle enige om at det er hensiktsmessig å ha en god kontaktetablering og være tydelig i kommunikasjonen med mistenkte når samtalen går over til avhør. Å gi mistenkte god informasjon om hvordan

og hvor lenge avhøret skal foregå vil skape forutsigbarhet og tillit. I tillegg mente informant 4 at det er lønnsomt for avhøret å tilrettelegge forholdene, som å søke ly dersom det regner eller be mistenkte om å legge bort mobiltelefon. Ved å generelt fjerne distraksjoner og tilrettelegge forholdene for avhør erfarer informant 4 at mistenkte er mer samarbeidsvillig, og opplevelsen blir bedre for alle parter.

5.4. Akutte oppdrag og mistenktes sinnstilstand

Politiet kommer ofte til steder hvor noe akkurat har skjedd. Siden politiet ofte er eksponert for alvorlige hendelser som trafikkulykker, dødsfall og lignende, blir dette nærmest hverdagslig for tjenestepersonene. For resten av befolkningen er ikke dette tilfellet. Informant 4 synes at overgangen mellom samtale og avhør er vanskelig når man er i en akutt fase i alvorlige oppdrag, og hvor de involverte i oppdraget er veldig påvirket av situasjonen. Informant 4 sa:

«Har det skjedd noe akutt så kan man ha med mistenkte å gjøre som bare plaprer i vei, som du kanskje ikke helt klarer å styre og kontrollere. For eksempel påvirka av alkohol eller rusmidler. Da kan det skillet være litt vanskeligere å forholde seg til, fordi vedkommende kan være i en tilstand av rus, sjokk, adrenalin eller andre ting som gjør at de kanskje ikke helt får med seg det du sier.»

Informant 1 var enig, og problematiserer at dersom en mistenkt person begynner å forklare seg, og dermed snakker seg inn i noe straffbart før vedkommende har blitt orientert om rettighetene sine, så kan det være vanskelig å ta tilbake noe de nettopp har sagt. Det kan tenkes at den mistenkte mister muligheten til å gjøre et overveid valg om han ønsker å forklare seg om saken når vedkommende ikke vet at han har en rett til å forholde seg taus om situasjonen (Øyen, 2010, s. 201). Den mistenkte kan føle press for å stå for det han nettopp har sagt til polititjenestepersonen, selv om han i teorien ikke plikter til dette, og dette kan føre til brudd på mistenktes rett til vern mot selvinkriminering.

Mistenkt-statusen kan påvirke sinnstilstanden til vedkommende. Informant 4 fortalte om et oppdrag hvor en person hadde ringt nødetatene fordi et nært familiemedlem brått hadde omkommet. Informanten måtte ta avhør for å få informasjon, og på grunn av omstendighetene ble vedkommende gitt rettigheter som mistenkt. Dette ble ikke godt mottatt. Her var det utfordrende å vurdere om personen var klar for avhør, da han akkurat hadde mistet et

familiemedlem. I tillegg var det utfordrende å forklare hvorfor akkurat mistenkt-statusen ble gitt og takle alle følelsene som kom.

«Her handlet det om ivaretagelse av en pårørende (...) Samtidig så virket han mistenkt, og det lyste varsellamper for oss. (...) Og da er det ikke statusen i seg selv som har betydning, men det er de rettighetene som er under den som har betydning. Men selvfølgelig, han var sint som faen, og man ønsker å ta det på en så fin måte at man klarer å få han i et avhør.»

Om det gjelder alvorlige ulykker, psykiatrioppdrag eller nabokrangel, så er det ofte mye følelser i sving hos de involverte. De involvertes sinnstilstand, som sjokk, beruselsesgrad eller psykose, er også en faktor som flere av informantene synes er utfordrende i forhold til avhørssituasjoner. Informant 1 synes følgende situasjoner er vanskelige å ta avhør i:

«Det er hvis han er påvirket av noe, slik at jeg vurderer at det ikke er hensiktsmessig. Eller hvis han er i en sinnstilstand hvor han er sur eller forbanna slik at jeg ikke vurderer at det er hensiktsmessig da heller. Eller hvis jeg opplever at han åpenbart svarer tull fordi han ikke er interessert i å snakke med politiet. Da vurderer jeg at det ikke er vits å ta et avhør på grunn av disse tingene.»

Informant 4 påpekte et viktig poeng i forhold til mistenktes sinnstilstand og formaliteter før avhør:

«Vi plikter å vite at de har forstått den informasjonen vi har gitt dem før vi kan fortsette. Og det er der jeg tenker at det kan være vanskelig.»

Dette bekreftes av Riksadvokaten (2016) i hans rundskriv (s. 4). Dersom en person er veldig ruset, har psykiske utfordringer eller er veldig påvirket av situasjonen, må polititjenestepersonen vurdere om personen er i stand til å forstå rettighetene sine, om vedkommende er i stand til å forklare seg i et avhør, eller om det er best å ta avhøret på et annet tidspunkt.

6.0. Hva skjer dersom det blir gjort feil?

Denne oppgaven tar for seg utfordringer som oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte personer. Disse utfordringene kan føre til at det bevisst eller ubevisst blir begått feil, for eksempel å ikke informere mistenkte om sine rettigheter på rett tid. Feil i denne fasen av en straffesak kan få konsekvenser, både for den mistenkte straffesaken retter seg mot, men også for politiet og påtalemyndigheten.

La oss først se på konsekvensene for politi og påtalemyndigheten. I Riksadvokatens rundskriv om politiavhør (2016) står det at dersom «beviset er ervervet på en ulovlig eller kritikkverdig måte, eksempelvis ved at avhørte har fått mangelfull eller feil informasjon, risikerer en at beviset avskjæres eller tillegges mindre vekt» (s. 4). Hans-Petter Jahre (2016) påstår at dersom bevis inneholder prosessuelle feil som bryter med vern mot selvinkriminering eller krenkelse av mistenktes rett til taushet, vil resultatet fort bli avskjæring (s. 131). Øyen (2010) støtter dette, men mener at det ikke er mulig å oppstille en hovedregel om bevisavskjæring dersom mistenkte eller siktede ikke er orientert om taushetsretten. Spørsmålet blir i stedet om forklaringen kan benyttes uten at vernet mot selvinkriminering blir krenket. (s. 191-192). Det er opp til retten å gjøre en helhetsvurdering av hver enkelt sak, hvor et viktig spørsmål er om siktede har hatt en rettferdig rettergang etter EMK art. 6.

I Norge har det vært få tilfeller hvor bevis avskjæres på grunn av feil under politiets erverv. I de nevnte sakene fra Høyesterett tidligere i oppgaven ble begge bevis tillatt ført fordi bevisene ikke hadde avgjørende betydning for avgjørelse av skyldspørsmålet.

En feil i form av manglende orientering om rett til taushet kan for mistenktes del føre til at retten ikke er reell, og vedkommende føler seg presset til å forklare seg for politiet. Grunnen til at det er så viktig å respektere mistenktes rett til å forholde seg taus og til å ikke måtte bidra til selvinkriminering er både for å respektere deres rett til en rettferdig rettergang, men også for å respektere deres vilje. Øyen (2010) forklarer at en mistenkt ofte kommer i en vanskelig situasjon hvor han enten må velge å prioritere en offentlig straffeforfølgning mot en selv, eller å velge sitt eget ve og vel (s. 122). Mistenkte må ha mulighet til å ta eget valg mellom taushet og tale, og respektere det. En prosessuell feil i samtale og avhør med politiet kan føre til krenkelse av mistenktes integritet, menneskerettigheter og rettssikkerhet.

Informantene var enige om at mistenktes rettigheter og integritet er viktig å verne om, samtidig var de klare på at alle kan gjøre feil. Informant 4 sa:

«Man må være bevisst. Men så skal man heller ikke være redd. Vi har lov å gjøre feil. (...) Hvilken bevisverdi det har vil være opp til en jurist eller dommer å avgjøre.»

I mange oppdrag er informantene opptatt av å opplyse mistenkte om rettigheter så tidlig som mulig, selv om de ikke er i en avhørssituasjon. Dersom mistenkte kommer med informasjon før rettigheter er gjort kjent, skal dette fremkomme i rapportene. Ved god notoritet minimeres omfanget av eventuelle feil begått av tjenestepersonene. I tillegg har påtalemyndigheten og retten et bedre grunnlag for å bedømme bevisverdi av informasjon fra mistenkte på tidlige stadier i etterforskningen, og det er med på å ivareta mistenktes vern mot selvkriminering.

7.0. Oppsummering og avslutning

Formålet med denne oppgaven var å belyse hvilke utfordringer som oppstår under overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte personer i oppdrag. I den forbindelse ble fire polititjenestepersoner intervjuet.

Informantene så utfordringer med utdanningen, og det ble avdekket at de fikk lite til ingen opplæring om overgangen mellom samtaler og avhør på Politihøgskolen. Samtidig kom det frem at informantene ble tryggere på denne overgangen etter hvert som de fikk erfaring. Ved å legge mer vekt på overgangen mellom samtale og avhør i utdanningen kan studenter i praksis og nyutdannede polititjenestepersoner kreve mindre erfaring før de blir trygge i samtaler og avhør i politioppdrag.

Lovverket er muligens enklere å forholde seg til i avhørssituasjoner i trygge omgivelser på politistasjonen, og den formelle ordlyden kan skape et hinder i informasjonsflyten i samtale med mistenkte. Med erfaring lærte informantene å formidle rettighetene på en naturlig og forståelig måte slik at de ikke fører til like store utfordringer i overgangen til avhør.

Informantenes eget informasjonsbehov, akutte oppdrag og mistenktes sinnstilstand er faktorer som gjør at overgangen fra samtale til avhør kan bli utfordrende. Et gjennomgående funn er at

fokus på god kommunikasjon og bevissthet rundt avhørssituasjonen gjør at informantene opplever at oppdragsløsningen blir bedre, både for dem og mistenkte.

Som vi har sett dukker det opp flere utfordringer i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte personer i politioppdrag. Mange utfordringer er det vanskelig å gjøre noe med, men med litt erfaring og bevissthet rundt kommunikasjon og regelverk kommer man et godt stykke på vei.

8.0. Litteraturliste

- Fredriksen, S. (2018). *Innføring i straffeprosess* (4. utg). Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Bjerknes, O. T. & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning - prinsipper, metoder og praksis* (1. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fredriksen, S. & Spurkland, K. (2014). *Ordensjuss* (1. utg). Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet*. (1. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. (1. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skjæret, M. (2015). *Prosedyre for avhør på stedet*. Oslo: Politidirektoratet og Politihøgskolen. Upublisert.
- Grunnloven (1814). Kongeriket Noregs grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnloven>
- Politolven (1995). Lov om politiet (LOV-1995-09-04-53). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politilov>
- Straffeloven (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffelov>
- Straffeprosessloven (1986). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>
- Menneskerettsloven (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=mrl>

Påtaleinstruksen (1986). Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (FOR-1985-06-28-1679). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1985-06-28-1679?q=p%C3%A5taleinstruks>

8.1. Selvvalgt pensum

Kjelby, G. J. (2015). Bevisrettens grunnprinsipper og hovedregler i straffesaker. I Aarli, R., Hedlund, M. A. & Jebens, S. E. (Red), *Bevis i straffesaker: utvalgte emner* (1. utg., s. 79-152). Oslo: Gyldendal Juridisk.
(73 sider)

Rachlew, A. & Fahsing, I. (2015). Politiavhøret. I Aarli, R., Hedlund, M. A. & Jebens, S. E. (Red), *Bevis i straffesaker: utvalgte emner* (1. utg., s. 225-254). Oslo: Gyldendal Juridisk.
(29 sider)

Øyen, Ø. (2010). *Vernet mot selvinkriminering i straffeprosessen*. (1. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
(174 sider)

Jahre, H. P. (2016) Bevisavskjæring - Begrensninger i opplesningsadgangen når det er prosessuelle veil ved en tidligere avgitt forklaring. *Tidsskrift for strafferett*, 16(2) 131-160.
Hentet fra:
https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2016/02/bevisavskjaering_begrensninger_i_opplesningsadgangen_naar_d
(25 sider)

Skjæret, M. & Heivoll, K. (2017). *Innføringshåndbok for Politiarbeid på stedet*. Oslo: Politidirektoratet og Politihøgskolen. Upublisert.
(34 sider)

Riksadvokatens rundskriv (2016). *Politiavhør* (2/2016). Hentet fra:
<https://www.riksadvokaten.no/document/politiavhor/>
(10 sider)

Keiserud, E. mfl., *Straffeprosessloven. Lovkommentar*, [Kapittel 8. Siktete, Juridika](#) (kopiert 31. mars 2021). Hentet fra: https://juridika.no/lov/1981-05-22-25/kapittel_8/kommentar
(7 sider)

Rettsavgjørelser:

Rt-2003-549

Rt-2003-1814

(8 sider)

Totalt 360 sider

9.0. Vedlegg

9.1. Vedlegg 1 - Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Bacheloroppgave: Hvilke utfordringer oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte og siktede personer under oppdrag?

Referansenummer

866664

Registrert

19.01.2021 av

Behandlingsansvarlig institusjon

Politihøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Prosjektperiode

14.12.2020 - 13.04.2021

Status

26.01.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

26.01.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 25.01.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på “Del prosjekt” i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-imeldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 13.04.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Informantene i prosjektet har taushetsplikt. Det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre annen taushetsbelagt informasjon.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle

formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

9.2. Vedlegg 2 - Informasjonsskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvilke utfordringer oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte og siktede personer under oppdrag?”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge om det oppstår utfordringer i overgangen mellom samtale og avhør, hvilke utfordringer som oppstår og hvorfor. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke om det oppstår utfordringer i oppdrag hvor kommunikasjon med en mistenkt eller siktet person er sentralt. Videre er formålet å kartlegge hvilke utfordringer det er snakk om og hvorfor de oppstår.

Problemstillingen i dette prosjektet er: «Hvilke utfordringer oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med siktede personer under oppdrag?»

Dette er et forskningsprosjekt i forbindelse med min bacheloroppgave ved Politihøgskolen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Politihøgskolen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er plukket ut fra ansatte i forebyggende- og ordensseksjonen ved [REDACTED] politistasjon. Det er forsøkt å inkludere politibetjenter med varierende ansiennitet i politietaten. Jeg var selv i praksis i [REDACTED] i mitt andre studieår, og utvalget er plukket ut fra mitt nettverk her.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden som vil bli brukt er intervju. Hvis du velger å delta i intervju, vil du få spørsmål om egne erfaringer og utfordringer som kan oppstå i samtale eller avhør av en mistenkt eller siktet person. Det vil bli tatt lydopptak og notater fra intervjuet. Det antas at intervjuet kommer til å ta omtrent 1 time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun student, [REDACTED], og veileder, [REDACTED] ved Politihøgskolen, som vil ha tilgang til disse opplysningene
- Datamaterialet vil bli lagret i en låst mappe, og navn og kontaktopplysninger vil bli byttet ut med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Det vil ikke være mulig å kjenne igjen enkeltpersoner i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, som etter planen er 13. april 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Politihøgskolen ved student [redacted] eller veileder [redacted]
- Vårt personvernombud: personvernombud@phs.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

[Redacted]

(Forsker/veileder)

[Redacted]

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvilke utfordringer oppstår i overgangen mellom samtale og avhør med mistenkte og siktede personer i oppdrag?*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

9.3. Vedlegg 3 - Intervjugal

TEMA OG SPØRSMÅL
- Opplever du at du har god kunnskap om regelverk rundt samtaler og avhør med mistenkt/siktet?   - Hvordan har du tilegnet deg denne kunnskapen?   - Hvordan opplever du at forholdet mellom samtale og avhør fungerer i praksis?   - Hvordan erfarer du forholdet mellom teori og praksis?   - I hvilke situasjoner er dette skillet lett å forholde seg til, og når er det vanskelig?   - Hva er det som er utfordrende med dette?   - Hvilke faktorer påvirker situasjonen som gjør det vanskeligere eller enklere?   - Hva gjøres for å imøtekomme utfordringene?   - På hvilken måte forholder du deg til menneskerettigheter under samtaler og avhør med mistenkte/siktede?   - Tenker du på vern mot selvinkriminering underveis i samtale med mistenkt/siktet?   - Hva gjør du dersom mistenkte eller siktede selv forteller om handlinger?
Andre kommentarer?